

<https://sanad.iau.ir/Journal/jcdepr/Article/1231687>

ارزیابی سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران با توجه به سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴

الهام ذاکری مهابادی^۱، سیدعلی سیادت^۲، محمدرضا یزدانی زازرانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۸

چکیده

هدف از این مقاله ارزیابی سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران با توجه به سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران است. این مقاله به ارزیابی سیاست‌گذاری آموزش عالی ایران در قالب شاخص‌های اقتصادی؛ منابع انسانی و سرمایه اجتماعی؛ ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی؛ حفظ کیفیت و دسترسی همگانی و نظارت، حمایت و هدایت پرداخته است. روش تحقیق حاضر کاربردی است. جهت انجام پژوهش از روش توصیفی پیمایشی استفاده شده است. جامعه تحقیق کلیه اعضای هیئت علمی و مدیران ارشد دانشگاه دولتی اصفهان (۶۷۰ نفر)، می‌باشد. بر اساس جدول مورگان حجم نمونه‌ای ۲۴۳ نفر، تعیین شد. پرسشنامه تحقیق دارای ۴۵ سوال در پنج حیطه مورد بررسی بود. بر اساس نتایج تحقیق متغیر عوامل اقتصادی ۰/۴۹۳ واحد؛ متغیر عوامل ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی ۰/۳۲۵ واحد؛ متغیر حفظ کیفیت و دسترسی همگانی ۰/۲۸۴ واحد و متغیر نظارت، حمایت و هدایت بر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی ۰/۳۹۱ واحد تاثیر مثبت و معنی دار دارند. متغیر عوامل اقتصادی ۰/۷۱۴ واحد؛ متغیر عوامل منابع انسانی و سرمایه اجتماعی ۰/۸۲۲ واحد؛ متغیر عوامل ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی ۰/۶۰۳ واحد؛ متغیر حفظ کیفیت و دسترسی همگانی ۰/۵۸۸ واحد و متغیر نظارت، حمایت و هدایت بر سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴؛ ۰/۸۰۵ واحد تاثیر مثبت و معنی داری دارند.

کلمات کلیدی: آموزش عالی، سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴، سیاست‌گذاری، معادلات ساختاری

۱- دانشجوی رشته دکتری سیاست‌گذاری عمومی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. e.zakeri@staf.ui.ac.ir

۲- استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول) s.a.siadat@edu.ui.ac

۳- استادیار، گروه علوم سیاسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. yazdani.mrz@khuif.ac.ir

(۱) مقدمه

در جهان امروز نرخ تغییرات به اندازه‌ای زیاد است که بدون توجه به سازگاری و انطباق واقعی با آن، ادامه حیات برای موجودیت‌ها و ارگانیزم‌های طبیعی و اعتباری قابل امکان نیست. امروزه، با توجه به افزایش نیاز جامعه به دانش و فناوری، دانشگاه‌ها و آموزش عالی به عنوان موجودیت‌ها و ارگانیزم‌های اعتباری نظام اجتماعی، دارای جایگاه ممتازی شده‌اند. آموزش عالی به عنوان بالاترین سطح آموزشی جامعه از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است، زیرا نقشی اساسی در رشد و توسعه جامعه در ابعاد مختلف فناوری، علمی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ایفا می‌کند و حاصل کلیه فعالیت‌ها و تلاش‌های نظام آموزشی در آن منعکس می‌شود. به عبارت دیگر، بازده کل نظام آموزشی در آن متجلی شده است و به تعبیری نمود می‌یابد. در نهایت، این دوره آموزشی در ارتقاء کیفیت بخش‌های مختلف جامعه نقش مهمی ایفا می‌کند. افزون بر این، اهداف و رسالت‌های مختلفی نیز برای نظام آموزش عالی در نظر گرفته شده است که از آن جمله، افزایش درک بین‌المللی، بهبود کل نظام آموزشی، ایجاد نگرش و آمادگی در افراد برای کسب آموزش مداوم، تشویق پژوهش در بالاترین سطح، پرورش مهارت‌های استدلال انتقادی، تشویق برابری اجتماعی، حفظ آزادی اعضای هیئت علمی و... را می‌توان نام برد. از اینرو، نظام آموزش عالی به عنوان منشاء تغییرات و هدایت آن‌ها در جهت تعالی و رشد جامعه، باید در راستای تحقق کامل مأموریت، اهداف و وظایف محوله از کارایی و اثربخشی لازم و زیادی برخوردار باشد (ابطحی و ترابیان، ۱۳۸۹: ۳۲). دانشگاه‌ها فضاهای راهبردی برای ارتقای آموزش، پژوهش، و اطلاع‌رسانی هستند و به طور قابل توجهی سبب توسعه پایدار می‌شود (Martínez, Begoña & Eransus, 2021: 1).

دانشگاه به عنوان نهادی محسوب می‌شود که در راس هرم نهادهای علمی یک جامعه قرار گرفته است. عملکرد درست و دقیق دانشگاه از یک طرف، سبب توسعه و پیشرفت جامعه می‌شود و از طرف دیگر، سبب می‌شود، روند توسعه جامعه را به عنوان بازخوردی مثبت به مکانی رفیع‌تر و مسئول‌تر انتقال دهد. امروزه تمامی جوامع یا توسعه یافته‌اند یا در حال توسعه هستند و در این میان، دانشگاه‌ها و آموزش عالی به دلایل انکارناپذیری به عنوان یک موتور محرک، تأثیرگذار و تأثیرپذیر هستند. هرچه جامعه توسعه یافته‌تر و دانشگاه‌هایش متمرکزتر باشند، لزوم توجه به تحقیقات و انجام پژوهش‌ها و تحقیقات به ویژه تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای در آن برجسته‌تر است (عطافر و همکاران، ۱۳۸۸: ۳).

پرفسور دیامادوپولوس (Evan Diamadopoulos) در این باره بیان می‌کند: «دانشگاه‌ها، مؤسسات اولیه برای انتشار دانش از طریق آموزش و تولید دانش جدید از طریق تحقیق و پژوهش هستند. این جنبه دانشگاه‌ها را به بازیگران اساسی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار تبدیل می‌کند (Diamadopoulos, 2022: 2).

همانطور که کوینینیون (Quinion) اذعان داشته، هر گاه صحبت و بحثی از دانشگاه‌ها و آموزش عالی پیش می‌آید، تمام پیکربندی و ابعاد آن به شکل‌های مختلف همچون دانشگاه‌های مجازی، از راه دور و دانشگاه چند نهادی و دانشگاه بزرگسالان به ذهن خطور می‌کند (به نقل از رضایی و پاشا، ۱۳۸۵: ۱۲).

این اشکال مختلف و جدید دانشگاهی، شکل وسیعی از دانش سنتی، دانش مجازی، دانش شبکه‌ای، دانش فناوری اطلاعات را تشکیل می‌دهد و از طریق اهداف و رسالت‌های آموزشی، پژوهشی، خدمات تخصصی، انتشاراتی، فناوری، نیازآفرینی، نوآوری و... در اشکال فرامدرن، خدماتی به سه نسل سنتی، اطلاعاتی و دیجیتالی ارائه می‌دهد. دانشگاه به عنوان مبنای علمی، آموزشی و تحقیقاتی نقش مشروعیت بخشی به فرآیند ایجاد توسعه پایدار در جامعه جهانی، ملی و محلی را دارد. دانشگاه باید دارای شرایط و ویژگی‌های باشد تا بتواند این مرجعیت را به نحو احسن به انجام برساند (آراسته و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۶۵). دانشگاهی که دارای این ویژگی‌ها باشد، دانشگاهی پایدار محسوب می‌شود. دانشگاه‌های پایدار به دلیل تربیت و پرورش انسان‌های موقی می‌توانند نقش سازنده‌ای در رسیدن به توسعه پایدار فراهم نمایند.

همانطور که دان و هاسچیلد (Dong -a Hauschild, 2017) بیان کرده‌اند: «توسعه پایدار در کنار توسعه علمی یکی از دغدغه‌های اصلی هر کشور رو به رشدی بوده و هست. اگر معتقد باشیم که توسعه علمی به عنوان توسعه پایدار محسوب نمی‌شود، حداقل آن را به عنوان یکی از ملزومات غیر قابل انکار توسعه پایدار در نظر می‌گیریم» (Dong & Hauschild, 2017: 697).

دانشگاه‌ها نقش مهمی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار و همچنین در ارتقای آنها دارند. مسئولیت‌ها و رهبری آنها در آموزش، تحقیق و نوآوری به این معنی است که آنها نقش کلیدی در کمک به جامعه برای رسیدگی به این موارد دارند (Blasco, Brusca & Labrador, 2021: 3).

دانشگاه پایدار دارای چشم‌انداز است و این چشم‌انداز باید در راستای چشم‌انداز کشور بر اساس سند ایران ۱۴۰۴ باشد. یکی از اهداف و رسالت‌های آرمانی سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران کسب جایگاه اول علم و فناوری در ۲۵ کشور منطقه آسیای جنوب غرب در افق ۲۰ ساله است و رسیدن به اهداف چشم‌انداز در جنبه‌های علمی، پژوهشی و فناوری مستلزم سیاست‌گذاری صحیح و عزم جهاد علمی است که مهم‌ترین رکن برای نیل به اهداف تعیین شده دانشگاه‌ها می‌باشد که یکی از اصلی‌ترین و مهمترین ارکان نظام فکری معرفتی تولید دانش می‌باشد و دانشگاه تمدن ساز جهت حرکت دانشگاه‌های ایران برای چند دهه آتی ترسیم می‌کند. نکته قابل توجه اینکه در همین راستا ایران نیز همسو با تحولات جهانی چشم‌اندازی را در افق بیست ساله از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۴۰۴ برگزیده است تا بتواند به کشوری توسعه یافته و با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی تبدیل شود. بنابراین ضرورت دارد جمهوری اسلامی بر اساس رویکرد توسعه دانایی محور به جامعه‌ای دانش بنیان تبدیل شود و از آنجا که سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴، ترسیم کننده آینده‌ای مطلوب در جهانی پر تحول می‌باشد؛ لذا استفاده از روش‌های مناسب به منظور سیاست‌گذاری مخصوص در زمینه‌های اقتصادی، علمی و فناوری و اتخاذ تصمیمات مناسب در جهت محقق نمودن چشم‌انداز مذکور از اهمیت زیادی برخوردار است. دانشگاه‌هایی که همراستا با چشم‌انداز کشور و بر اساس اهداف و رسالت‌های آن گام برداشته اند بطور دائم و مستمر بهبود و رشد آن را از طریق برنامه ریزی دقیق، اجرا، بازنگری و اصلاح و بصورتی پویا تضمین می‌کنند. دانشگاه‌های پایدار در واقع مفهوم پایداری را از طریق آموزش، پژوهش و ارائه خدمات تخصصی در جامعه توسعه می‌دهند و خود پرچمدار این رسالت مهم هستند. براین اساس ضمن حرکت در مسیر چشم‌انداز مورد نظر کشور، چشم‌انداز مطلوبی برای خود تعریف کرده و نسبت به نهادینه نمودن آن از طریق تغییر در اهداف و رسالت‌ها، سعی در اجرای آن از طریق سیستم درونی و تربیت دانش آموختگانی که پایداری را باور داشته اند، نسبت به توسعه آن در جامعه و دست یابی به جامعه پایدار گام برمی‌دارند.

۳- روش پژوهش

با توجه به اینکه در این پژوهش، پژوهشگر درصدد بررسی سیاست‌گذاری نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران با توجه به سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴ بوده و محقق بدون دستکاری و مداخله در وضعیت موجود پژوهش تنها بدنبال گزارش وضعیت حال حاضر برای تدوین وضعیت موجود بر اساس نظرات افراد مورد مطالعه می‌باشد، بنابراین جهت انجام پژوهش از روش توصیفی پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه اعضای هیئت علمی و مدیران ارشد دانشگاه دولتی اصفهان می‌باشد که تعداد آن‌ها ۶۷۰ نفر بودند.

برای تعیین حجم نمونه آماری از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰)، استفاده شده است. بر اساس محاسبات این جدول برای جامعه آماری با ۶۷۰ نفر حجم نمونه‌ای برابر با ۲۴۳ نفر، کفایت می‌کند. بنابراین به روش نمونه‌گیری در دسترس به همین میزان پرسشنامه در بین اعضای هیئت علمی و مدیران ارشد دانشگاه دولتی اصفهان توزیع گردیده است؛ اما پرسشنامه‌های کامل شده و برگشتی برای مدیران ۲۲۴ پرسشنامه بوده که بر همین اساس تجزیه و تحلیل آماری بر میزان‌های بدست آمده از پرسشنامه‌ها انجام شده است.

در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. در ابتدا یک مصاحبه سازمان یافته با ۱۵ نفر از اساتید انجام شد و پنج مولفه از مصاحبه استخراج شد و با تحلیل کدهای آزاد از مصاحبه سوالات پرسشنامه تنظیم شد. این پرسشنامه دارای ۴۵ سوال و سیاست‌گذاری نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران با توجه به سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴ در پنج حیطه: اقتصادی، منابع انسانی و سرمایه اجتماعی، ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی، حفظ کیفیت و دسترسی همگانی، نظارت، حمایت و هدایت مورد سنجش قرار داده است. سوالات پرسشنامه به صورت بسته پاسخ با طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، تاحدودی، کم، خیلی کم) بوده که به ترتیب نمره ۵-۴-۳-۲-۱ به آن‌ها تعلق می‌گیرد. چگونگی توزیع سوالات پرسشنامه بر اساس مولفه‌های آن در جدول شماره (۱)، ارائه شده است.

جدول شماره ۱. مولفه‌های پرسشنامه و سؤالات مربوط به آن‌ها

مولفه	زیرمولفه	تعداد	سؤالات
اقتصادی	-	۶	۶-۱
منابع انسانی و سرمایه اجتماعی	منابع انسانی	۷	۱۳-۷
	سرمایه اجتماعی	۵	۱۸-۱۴
ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی	ترویج پژوهش	۶	۲۳-۱۹
	تعمیق ارزش‌های دینی	۴	۲۸-۲۴
حفظ کیفیت و دسترسی همگانی	حفظ کیفیت	۶	۳۴-۲۹
	دسترسی همگانی	۵	۳۹-۳۵
نظارت، حمایت و هدایت	-	۶	۴۵-۴۰

همانطور که قبلاً ذکر شد، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق رویکرد PLS و بطور مشخص نرم افزار PLS Smart می‌باشد، در ادامه توضیحی مختصر و مفید درباره آن‌ها ارائه می‌گردد.

روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی یا همان PLS-SEM توسط ولد (Wold, 1974) ابداع گردید و در ادامه نسخه پیشرفته‌تر آن توسط لمولر (Lohmoller, 1989) ارائه گشت (همان منبع).

PLS یکی از رویکردهای نسل دوم مدل‌سازی معادلات ساختاری است و در مقایسه با روش‌های نسل اول که کوواریانس محور بودند، مزیت‌هایی دارد که، مهم‌ترین دلیل، برتری این روش برای نمونه‌های کوچک ذکر شده است. دلیل بعدی داده‌های غیرنرمال است که محققین در برخی پژوهش‌ها با آن روبرو می‌شوند. در نهایت، دلیل آخر استفاده از این روش، سر و کار داشتن با مدل‌های اندازه‌گیری از نوع سازنده (Formative) است (Ringle, Sarstedt & Straub, 2012).

به‌طور کلی دو نوع رویکرد برای برآورد پارامترهای یک مدل معادلات ساختاری وجود دارد که عبارت‌اند از: رویکرد مبتنی بر کوواریانس و رویکرد مبتنی بر واریانس. رویکرد اول در تلاش است تا اختلاف بین کوواریانس‌های نمونه و آنچه مدل نظری پیش‌بینی کرده است را حداقل کند. به خاطر شهرت فراوان مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر کوواریانس، مطالعات متعددی وجود دارند که از این تکنیک تعریفی ارائه کرده‌اند. برخلاف رویکرد اول، رویکرد حداقل مربعات جزئی در ابتدا توسط اچ. ولد تحت عنوان حداقل مربعات جزئی تکراری غیرخطی ۲ معرفی شد که هدف از آن حداکثر کردن واریانس متغیرهای وابسته‌ای است که توسط متغیرهای مستقل تعریف می‌شوند. همانند سایر مدل‌های معادلات ساختاری، مدل حداقل مربعات جزئی نیز دارای بخش ساختاری است که منعکس‌کننده ارتباط بین متغیرهای پنهان (مکنون) و یک جزء اندازه‌گیری است. برای آزمون مدل مفهومی پژوهش می‌توان از PLS که یک فن مدل‌سازی مسیر واریانس محور است، استفاده کرد. این تکنیک امکان بررسی روابط متغیرهای پنهان و سنج‌ها (متغیرهای قابل مشاهده) را به صورت همزمان فراهم می‌سازد. از این روش زمانی که حجم نمونه کوچک بوده و یا توزیع متغیرها نرمال نباشد استفاده می‌شود. در مدل‌های PLS دو مدل آزمون می‌شود: مدل‌های بیرونی و مدل‌های درونی. مدل بیرونی یا Outer Model مشابه اندازه‌گیری (CFA) و مدل درونی یا Inner Model مشابه تحلیل مسیر در مدل‌های معادلات ساختاری است. پس از آزمون مدل بیرونی لازم است تا مدل درونی که نشانگر ارتباط بین متغیرهای مکنون پژوهش است، ارائه شود. با استفاده از مدل درونی می‌توان به بررسی فرضیه‌های پژوهش مدل پرداخت.

مدل معادلات ساختاری = تحلیل عامل تأییدی + تحلیل مسیر

حداقل مربعات جزئی = مدل درونی + مدل بیرونی

در واقع، حداقل مربعات جزئی از فرآیند پیچیده‌تر و دو مرحله‌ای برای برآورد و تعیین وزن‌ها استفاده می‌کند. علاوه بر این، با استفاده از روش اطلاعات محدود در حداقل مربعات جزئی، هیچ فرضیه‌ای برای جامعه و یا مقیاس اندازه‌گیری وجود ندارد. بدون اینکه فرض‌هایی مانند فرض‌های توزیع، و یا مقیاس‌های اسمی، ترتیبی و فاصله‌ای برای متغیرها وجود داشته باشند، نتایج کار قابل استفاده می‌باشد. البته باید این نکته را نیز در ذهن داشت که حداقل مربعات جزئی هم همانند تمامی تکنیک‌های آماری، نیازمند فرض‌های خاصی است. مهم‌ترین فرضیه، تشخیص «پیش‌بینی کننده» است. این الزام عنوان

می‌کند که باید بخش سیستماتیک رگرسیون خطی را از روی انتظارات موقعیتی از متغیر وابسته تعریف کرد تا بتوان بر اساس رگرسیون نتیجه‌گیری کرد. با این حال، مشکل ثبات و پایداری در مقیاس بزرگ همچنان وجود دارد (حبیبی، ۱۳۹۲). با توجه به اینکه مدل بهینه‌ای در حوزه ارزیابی سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران با توجه به سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴ وجود ندارد در این بخش لازم است اقدام به تدوین مدل بهینه بنماییم. برای همین مدل‌های مختلف را بر اساس نظر پاسخ دهندگان و مبانی نظری تعیین نموده و در نهایت اقدام به تحلیل نتایج بر اساس مدل بهینه خواهیم نمود (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲. مدل‌های مختلف ارتباط بین متغیرها

توضیحات	ویژگی	مدل	شماره مدل
تذکره ۱: در این مدل نوع رابطه مستقیم بوده و متغیرهای توضیحی مستقیم بر سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ تأثیرگذارند.	سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴: متغیر وابسته اقتصادی: متغیر توضیحی منابع انسانی و سرمایه اجتماعی: متغیر توضیحی ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی: متغیر توضیحی نظارت، حمایت و هدایت: متغیر توضیحی		اول
تذکره ۱: در این مدل نوع رابطه غیر مستقیم بوده و متغیرهای مذکور از کانال منابع انسانی و سرمایه اجتماعی بر سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ تأثیرگذارند. تذکره ۲: متغیر میانجی از لحاظ نظری تغییری است که بر کل روابط بین سازمانی اثرگذار است و حضور آن موجب تقویت یا تضعیف اثرگذاری متغیرها می‌شود.	سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴: متغیر وابسته اقتصادی: متغیر توضیحی منابع انسانی و سرمایه اجتماعی: متغیر میانجی ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی: متغیر توضیحی نظارت، حمایت و هدایت: متغیر توضیحی		دوم
تذکره ۱: در این مدل نوع رابطه غیر مستقیم بوده و متغیرهای مذکور از کانال منابع انسانی و سرمایه اجتماعی بر سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ تأثیرگذارند. تذکره ۲: متغیر میانجی از لحاظ نظری تغییری است که بر کل روابط بین سازمانی اثرگذار است و حضور آن موجب تقویت یا تضعیف اثرگذاری متغیرها می‌شود.	سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴: متغیر وابسته اقتصادی: متغیر توضیحی منابع انسانی و سرمایه اجتماعی: متغیر میانجی ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی: متغیر توضیحی نظارت، حمایت و هدایت: متغیر توضیحی		سوم

در جدول شماره (۳)؛ مهم‌ترین شاخص‌های نیکویی برازش مدل‌های مختلف ارائه شده است.

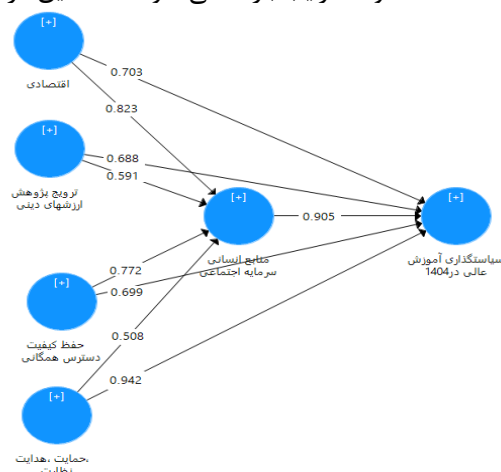
جدول شماره ۳. شاخص‌های نیکویی برازش مدل‌های مختلف

مدل	رتبه	نتیجه	میزان	شاخص
اول	۲	مطلوب	0.782	GFI
		مطلوب	0.041	RMSEA
دوم	۳	حدوداً مطلوب	0.622	GFI
		حدوداً مطلوب	0.079	RMSEA
سوم	۱	مطلوب	0.897	GFI
		مطلوب	0.019	RMSEA

بر اساس نتایج جدول شماره (۳)؛ مدل سوم از دقت بالاتری در راستای تحلیل نتایج برخوردار است. در ادامه تحلیل نتایج بر اساس این مدل صورت خواهد پذیرفت.

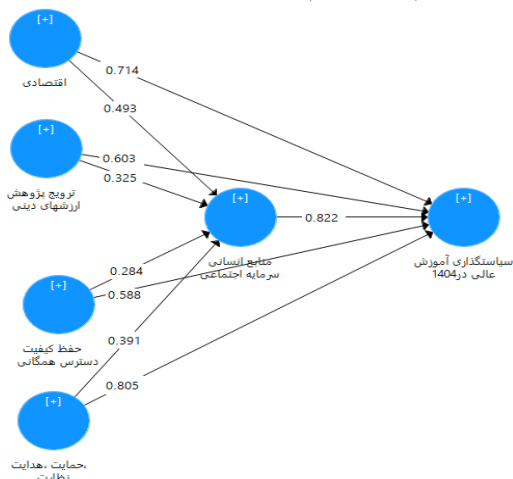
۴- برآورد مدل

قبل از برآورد مدل لازم است از روایی اطلاعات تحقیق اطمینان حاصل گردد. در نمودار شماره (۱)، ضرایب بار عاملی سوالات و شاخص‌های تحقیق ارائه شده است. عموماً ضرایب بار عاملی سوالات تحقیق در وضعیت مطلوبی قرار دارند.

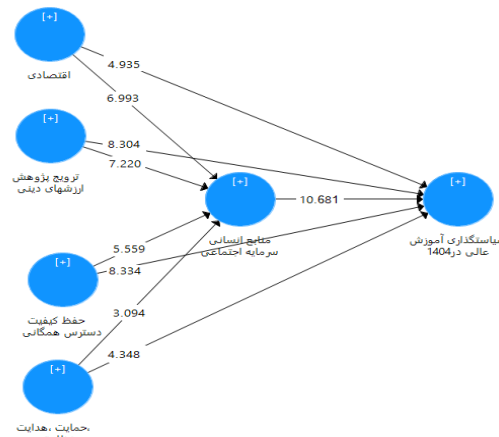
نمودار شماره ۱. شاخص ضرایب بار عاملی

بار عاملی متقاطع متغیرهای مکنون منابع انسانی و سرمایه اجتماعی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ به عنوان یک متغیر مکنون با ضریب عاملی ۰/۹۰۵ از وضعیت مطلوبی از نظر بار عاملی و روایی برخوردار است. ساختن یک مدل علی لزوماً به معنای وجود روابط علی در بین متغیرهای مدل نیست بلکه این علیت بر اساس مفروضات همبستگی و نظر و پیشینه تحقیق استوار است. تحلیل مسیر بیان می‌کند که کدام مسیر مهم‌تر و یا معنادارتر است.

نمودار شماره ۲. ضرایب تحلیل مسیر

موقعی که فرضیه‌ای را تنظیم می‌کنیم، باید با استفاده از آزمون‌های آماری مناسب، صحت یا سقم آن را در سطح خطای معین تعیین کنیم. برای این که با استفاده از سطح معنی‌داری به دست آمده برای هر آزمون، بتوانیم فرض H_0 را رد یا تأیید کنیم، تعیین معنی‌داری در دو سطح امکان‌پذیر است. یعنی این که می‌توانیم معنی‌داری یا عدم معنی‌داری هر آزمونی را در دو سطح تعیین و سپس بر اساس آن به قضاوت بپردازیم.

نمودار شماره ۳. سطح معناداری ضرایب

با توجه به میزان آماره t که لازم است دارای قدرمطلق بالاتر از $1/96$ باشد تا ضریب در سطح ۵ درصد معنادار باشند، مشاهده می‌گردد؛ ضرایب مدل برآوردی دارای سطح معناداری مناسبی هستند. به عنوان مثال ارتباط منابع انسانی و سرمایه اجتماعی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ میزان آماره t برابر با $10/681$ می‌باشد که بیانگر ارتباط معنادار میان این دو متغیر مکنون است. برای سایر متغیرها استدلال مشابه امکان‌پذیر است. متغیر بر اساس نتایج نمودارهای (۱، ۲، ۳)، می‌توان جدول شماره (۴)، را استخراج نمود:

جدول شماره ۴. خلاصه نتایج برآورد مدل

متغیر وابسته	متغیرهای توضیحی	بار عاملی (نتیجه)	ضریب (نتیجه)	آمار T (نتیجه)	شاخص‌های نیکویی برازش کل مدل RMSEA و (GFI)
منابع انسانی و سرمایه اجتماعی	اقتصادی	۰/۸۲۳ (روا است)	۰/۴۹۳ (مثبت)	۶/۹۹۳ (مثبت)	۰/۸۹۷ GFI ۰/۰۱۹ RMSEA
	ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی	۰/۵۹۱ (روا است)	۰/۳۲۵ (مثبت)	۷/۲۲۰ (مثبت)	
	حفظ کیفیت و دسترسی همگانی	۰/۷۲۲ (روا است)	۰/۲۸۴ (مثبت)	۵/۵۵۹ (مثبت)	
	نظارت، حمایت و هدایت	۰/۵۰۸ (روا است)	۰/۳۹۱ (مثبت)	۳/۰۹۴ (مثبت)	
سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴	اقتصادی	۰/۷۰۳ (روا است)	۰/۷۱۴ (مثبت)	۴/۹۳۵ (مثبت)	
	منابع انسانی و سرمایه اجتماعی	۰/۹۰۵ (روا است)	۰/۸۲۲ (مثبت)	۱۰/۶۸۱ (مثبت)	
	ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی	۰/۶۸۸ (روا است)	۰/۶۰۳ (مثبت)	۸/۳۰۴ (مثبت)	
	حفظ کیفیت و دسترسی همگانی	۰/۶۹۹ (روا است)	۰/۵۸۸ (مثبت)	۸/۳۳۴ (مثبت)	
	نظارت، حمایت و هدایت	۰/۹۴۲ (روا است)	۰/۸۰۵ (مثبت)	۴/۳۴۸ (مثبت)	

برای بررسی نقش واسطه‌ای متغیرهای واسطه‌گر از معیار بارون و کنی استفاده شده است. نتایج آزمون سوبل برای بررسی ارتباط معنادار میان متغیرهای تحقیق در جدول شماره ۵ ارائه شده است:

جدول شماره ۵. نقش واسطه‌ای متغیرهای تحقیق

شرح	آماره z	سطح معناداری	نتیجه
نقش واسطه‌ای منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در رابطه بین متغیر اقتصادی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴	۷/۸۵۳	معنادار	منابع انسانی و سرمایه اجتماعی نقش واسطه‌ای در رابطه بین متغیر اقتصادی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ را ایفا می‌کند.
نقش واسطه‌ای منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در رابطه بین متغیر ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴	۶/۳۶۱	معنادار	منابع انسانی و سرمایه اجتماعی نقش واسطه‌ای در رابطه بین متغیر ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ را ایفا می‌کند.
نقش واسطه‌ای منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در رابطه بین متغیر حفظ کیفیت و دسترسی همگانی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴	۹/۸۷۲	معنادار	منابع انسانی و سرمایه اجتماعی نقش واسطه‌ای در رابطه بین متغیر حفظ کیفیت و دسترسی همگانی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ را ایفا می‌کند.
نقش واسطه‌ای منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در رابطه بین متغیر اقتصادی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴	۱۱/۰۹۵	معنادار	منابع انسانی و سرمایه اجتماعی نقش واسطه‌ای در رابطه بین متغیر اقتصادی و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ را ایفا می‌کند.
نقش واسطه‌ای منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در رابطه بین متغیر نظارت، حمایت و هدایت و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴	۱۲/۳۲۶	معنادار	منابع انسانی و سرمایه اجتماعی نقش واسطه‌ای در رابطه بین متغیر نظارت، حمایت و هدایت و سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴ را ایفا می‌کند.

در مدل‌سازی معادلات ساختاری از شاخص‌های متفاوتی برای حصول اطمینان از نیکویی برازش مدل استفاده می‌شود. در جدول شماره ۶؛ مهم‌ترین شاخص‌های نیکویی برازش مدل ارائه شده است.

جدول شماره ۶. شاخص‌های نیکویی برازش مدل

شاخص	میزان	نتیجه
GFI	0.897	مطلوب
RMSEA	0.019	مطلوب

با توجه به مطلوب بودن شاخص‌های نیکویی برازش مدل مشاهده می‌گردد مدل برآوردی از سطح مطلوبی (GFI بالای ۷۰ درصد و RMSEA زیر ۸ درصد) از این شاخص‌ها برخوردار است. در نتیجه نتایج تحقیق از اتکای بالایی برخوردار است.

۵- جمع بندی و ارائه پیشنهادات

هدف از این مقاله ارزیابی سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران با توجه به سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران است. این مقاله به ارزیابی سیاست‌گذاری آموزش عالی ایران در قالب شاخص‌های اقتصادی؛ منابع انسانی و سرمایه اجتماعی؛ ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی؛ حفظ کیفیت و دسترسی همگانی و نظارت، حمایت و هدایت پرداخته است.

بر اساس نتایج تحقیق متغیر عوامل اقتصادی ۰/۴۹۳ واحد؛ متغیر عوامل ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی ۰/۳۲۵ واحد؛ متغیر حفظ کیفیت و دسترسی همگانی ۰/۲۸۴ واحد و متغیر نظارت، حمایت و هدایت بر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی ۰/۳۹۱ واحد تأثیر مثبت و معنی دار دارند. متغیر عوامل اقتصادی ۰/۷۱۴ واحد؛ متغیر عوامل منابع انسانی و سرمایه اجتماعی ۰/۸۲۲ واحد؛ متغیر عوامل ترویج پژوهش و تعمیق ارزش‌های دینی ۰/۶۰۳ واحد؛ متغیر حفظ کیفیت و دسترسی همگانی ۰/۵۸۸ واحد و متغیر نظارت، حمایت و هدایت بر سیاست‌گذاری آموزش عالی در ۱۴۰۴؛ ۰/۸۰۵ واحد تأثیر مثبت و معناداری دارند.

بر اساس نتایج تحقیق پیشنهادات زیر قابل ارائه است:

- بر اساس نتایج عموم متغیرها روند رو به رشدی را در راستای اهداف چشم‌انداز به خود نشان می‌دهند اما توجه بیش از حد به کمیت افزایش دانشجو و عدم توجه به ظرفیت‌سازی‌های لازم باعث شده روند رسیدن به چشم‌انداز با روند کاهش روبرو گردد در نتیجه پیشنهاد می‌گردد تمرکز سیاست‌گذاران بر بخش کیفیت آموزش عالی متمرکز گردد.

- با توجه به معناداری شاخص هدف نظارت حمایت و هدایت جهت رسیدن به اهداف چشم‌انداز سیاست‌های تشویقی و انگیزشی جهت جذب نخبگان سایر کشورها و اهمیت دادن به نخبگان داخلی باید در دستور کار قرار گیرد.
- سیاست‌های تشویق و ایجاد امتیاز در راستای چاپ مقالات در مجلات بسیار معتبر و ترجمه کتابهای بنیادی باید در دستور کار سیاست‌گذاران قرار گیرد در حالیکه در سالهای اخیر امتیاز ارتقای هیئت علمی جهت ترجمه کتاب عملاً لحاظ نمی‌گردد که همین امر انگیزه برای ترجمه را کاهش داده است.
- بر اساس نتایج لازم است جهت دست یافتن به اهداف چشم‌انداز ۱۴۰۴ شکاف بین دانشگاه و صنعت با اهتمام بیش‌تری پیگیری گردد و توجه به رشته‌های فنی حرفه ای و علمی کاربردی که جنبه عملی تر و ارتباط بالاتری با صنعت دارند مورد بازنگری قرار گیرند.
- گسترش آموزش عالی با حفظ کیفیت و بر پایه عدالت برای دسترسی همگانی باید در دستور کار قرار گیرد چرا که عدم توجه به عدالت و شایسته محوری موجب دلسردی و دلزدگی دانشجویان و اعضای هیئت علمی خواهد شد.
- توجه به روابط بین الملل در راستای آموزش عالی از کانال سیاست‌های تشویقی تحقیقات مشترک و... باید در دستور کار سیاست‌گذاران و سیاست مداران قرار گیرد.
- برای ایجاد تغییر و تحول در آموزش عالی بهتر است همگام با تحولات روز دنیا در سیاستگذاری از روشی تبعیت شود که مبتنی بر واقع بینی باشد و با دید وسیع تری چشم انداز آینده دانشگاه ها را تدوین و تعیین کرد.

منابع لاتین

- Abtahi, S.H, Tarabian, M. (2010) Examining the realization of higher education goals based on the country's 20-year vision document with the Analytical Hierarchy Process (AHP) method, Volume 4, Issue 8, Serial Number 8 May 2010, Pages 31-60
- Akbari, A, Qarari, M, Meshkani, A. (2016) Criticism of education and higher education policies, Volume 1, Issue 12, Pages 43-62.
- Araste, H, Ghorchian, N, Jafari, P. (2004) Encyclopedia of Higher Education, Tehran, Publisher: Persian Encyclopaedia Foundation, p 708.
- Atafar, A, Ansari, M.E, Talebi, H, Nili Porttabatabai, S.A. () Vision Document 1404, the law of the fourth plan of development and fundamental changes required by universities (case study: Malek Ashtar University of Technology), Journal of Iranian Higher Education, Vol 1, No 1.
- Blasco, N, Brusca, I, Labrador, M. (2021), Drivers for Universities' Contribution to the Sustainable Development Goals: An Analysis of Spanish Public Universities, Sustainability 2021, Vol 13, No 89, available at: <https://dx.doi.org/10.3390/su13010089>.
- Diamadopoulos, E. (2022), What is the role of universities in fulfilling the United Nations Sustainable Development Goals? University of Crete, <https://www.eurecapro.eu>.
- Dong, Y. & Hauschild, M. Z. (2017). Indicators for environmental sustainability. Procedia CIRP, 61, 697-702.
- Hazelkorn, E & Locke, W. (2022), Policy Reviews in Higher Education: looking back, looking forward, Policy Reviews in Higher Education, Volume 6, 2022 - Issue 1, Pages 1-5.
- Hosseini Largani S. M, Mir Arab, R, Rezaie, S. (2009) Entrepreneurship Education in New Millennium as an Infrastructure for University Graduates Employment, Volume 14, Issue 4 - Serial Number 50, March 2009, Pages 119-137
- Martínez L. Begoña, Eransus, O. (2021), The Role of the Public University of Navarre in Achieving the 1st SDG for the End of Poverty, Sustainability 2021, 13, 9795. <https://doi.org/10.3390/su13179795>.
- Rezaei, m, Pasha, n. (2009) Performance evaluation of scientific practical educational organizations (termic) in Tehran (2006). ihej 2009; 1 (1) :107-138, available at: <http://ihej.ir/article-1-202-fa.html>
- Ringle, C M, Sarstedt, M, Straub, D. (2012), A Critical Look at the Use of PLS-SEM in MIS Quarterly, MIS Quarterly (MISQ), Volume 36, No. 1, pp. iii-xiv, March 2012.
- Sharifzadeh, f, Alvani, S.M, Rezaeiimanesh, B, Mokhtarianpour, M. (2013) Implementation Barriers of the Cultural Policies of the First to Fourth Development Programs: A Review of the Experiences of Cultural Managers, Volume 7, Issue 1, Serial Number 1, September 2013, Pages 33-77

Policy evaluation in Iranian higher education according to the 1404 Development Vision Document

Elham zakeri mahabadi¹, Seyedsli Siadat², Mohammad Reza Yazdani Zazerani³

Abstract

The purpose of this article is to evaluate the policy-making in Iran's higher education according to the 1404 Development Vision Document of the Islamic Republic of Iran. This article evaluates Iran's higher education policy in the form of economic indicators; Human resources and social capital; Promoting research and deepening religious values; Maintaining quality and public access and supervision, support and guidance. This is an applied research and *to do this, a descriptive survey method has been used*. The research population are all faculty members and senior managers of Isfahan State University (670 people). Based on Morgan table, was determined 243 people as the sample size. *The research questionnaire had 45 questions in five areas*. According to the research results *the factors that have a positive and significant effect are* the economic factors variable has a positive and significant effect of 0.493 units; Variable of factors promoting research and deepening religious values 0.325 units; The variable of maintaining quality and public access is 0.284 units and the variable of monitoring, supporting and guiding human resources and social capital is 0.391 units. Economic factors variable 0.714 units; Human resources and social capital variables 0.822 units; Variable of factors promoting research and deepening religious values 0.603 units; The variable of maintaining quality and public access is 0.588 units and the variable of monitoring, supporting and guiding higher education policy-making in 1404; 0.805 units have a positive and significant effect.

Keywords: higher education, policy making, 1404 development vision document, structural equations.

1- Ph.D Student of Public Policy, Department of Political Science, Isf.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

2- Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran (corresponding author) m.nili.a@edu.ui.ac.ir

3- Assistant Professor of Political Science, Department of Political Science, Isf.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran. yazdani.mrz@khuisf.ac.ir